

GENÇLİĞİN POZİTİF GELİŞİMİ: ABD ILLİNOİS EYALETİ ÖRNEĞİ

Senem Aslan*

ÖZ

Gençliğin Pozitif Gelişimi; gençliğin gelişiminde olumlu etkileri dikkate alarak bir takım koruyucu faktörleri göz önünde bulunduran bir bakış açısıdır. Bu yaklaşım; genç bireylerin yaşamları boyunca başarılı olmalarında ve problemlerden korunmalarında yardımcı olmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde birçok kurum ve kuruluş gençlikle ilgili yürüttükleri programlarda bu bakış açısından hareketle politikalarına yön vermektedir. Illinois eyaletindeki bazı federal kurumlar ile 4-H ve YMCA gibi sivil toplum kuruluşları tarafından gençlere yönelik gerçekleştirilen birçok programda Gençliğin Pozitif Gelişimi yaklaşımından hareket edilmektedir. Gençliğin Pozitif Gelişimi ülkemizdeki gençlik politikalarına bir model olmasından dolayı önemli bir yaklaşımdır.

ANAHTAR KELİMELELER: Gençliğin Pozitif Gelişimi, Gençlik, 4-H, YMCA.

* Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gençlik ve Spor Uzmanı

POSITIVE YOUTH DEVELOPMENT: SAMPLE OF THE STATE OF ILLINOIS, USA

Senem Aslan*

ABSTRACT

Positive Youth Development is a point of view that considers a number of protective factors by paying attention to the positive impact on youth development. This approach helps to young people to be successful and avoid confronting some problems throughout their lives. Through this point of view, many institutions and organizations in the United States direct their policies for youth programs. It has been benefited from the Positive Youth Development approach in several programs performed for the young people by some of the federal agencies and non-governmental organizations such as 4-H and YMCA located in the state of Illinois. As a result, Positive Youth Development is an important approach due to its being a model to youth policies in our country.

KEYWORDS: Positive Youth Development, Youth, 4-H, YMCA.

---

* Ministry of Youth and Sports, Youth and Sport Expert

GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1990'ların sonu ve 2000'li yılların başları psikoloji bilimi alanında "pozitif psikoloji" kavramı ile ilgili yoğun araştırmaların gerçekleştirildiği yıllar olmuştur. Bu araştırmalarla birlikte gençliğin pozitif gelişimi (Positive Youth Development, PYD) perspektifi ortaya çıkmıştır (Lerner, 2005: 13). PYD yaklaşımının kökleri çok yeni olmakla birlikte Amerika Birleşik Devletlerinin gençlik politikasına yön vermesi bakımından önem taşıyan bir yaklaşımdır.

Gençliğin pozitif gelişimi (PYD), gençliğe karşılaşılabilecekleri güçlüklerle baş edebilme davranışı kazandırarak onların olumlu yönde gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan bir bakış açısıdır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki gençlik çalışmalarında PYD girişimi ile gençleri riskli davranışlardan korumanın mümkün olduğuna odaklanılmıştır. Bu gibi girişimlerin olumlu sonuçları beraberinde getirmesi ile ilgili çok sayıda örnek bulunmaktadır.

Hükümet düzeyinde ve sivil düzeyde gerçekleştirilen gençlik çalışmaları ve yapılanmasında önemli bir yaklaşım olan PYD'nin Amerika Birleşik Devletleri Federal Gençlik Politikası Belgesi'nin taslak çalışmalarında da detaylı bir biçimde ele alındığı görülmüştür. Gençlik ile ilgili birçok proje ve programda temel bir prensip olarak yer alan PYD yaklaşımının gençlere olumlu davranışlar kazandırılmasında etkili olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma Amerika Birleşik Devletlerinde PYD yaklaşımının gelişim süreci ile birlikte uygulama örneklerine yer verilerek PYD yaklaşımını ele almayı hedeflemektedir.

1. GENÇLİĞİN POZİTİF GELİŞİMİ (Positive Youth Development)

Gençliğin Pozitif Gelişimi (Positive Youth Development) kısa adıyla PYD, gelişim çağındaki tüm gençleri destekleyerek onlara hizmetler ve olanaklar sağlayarak yeterlilik, yararlılık, aitlik ve güç duygusunu kazandırmayı hedefleyen politik bir bakış açısıdır. Gençliğin olumlu yönde gelişimi, toplumdaki tüm genç bireylerin devam eden hizmetlere ve olanaklara katılımı sonucunda gençlerin mutlu ve sağlıklı yetişkinler olmalarında önemli bir yere sahiptir (Positive Youth Development, National Clearinghouse on Families & Youth, 2001: 2).

Positive Youth Development (PYD) politikasının tanımında bazı temalar baskın olarak karşımıza çıkmaktadır. PYD sürecindeki yaklaşım, yöntem, felsefe veya bakış açısının başlıca unsurları şunlardır:

- Fırsatlar
- Yetkinlikler
- Bağlantılar
- Destekler
- Katkılar

Yukarıda yer alan beş farklı unsurdan hareketle PYD “ Bireyin yetişmesi sürecinde kendisinin ve diğer insanların bakımını üstlenebilir yetkinliğe ve fırsatlara ulaşması, politikaların, kaynakların ve programların gençlerin kendi kapasiteleri ve güçleri ile kişisel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneklerini inşa etmeyi desteklemesi, bunların yanı sıra gençliğin olumlu yönde gelişimi için yürütülen uygulamalardır.” PYD sadece dezavantajlı gruplara yönelik uygulanmamaktadır. PYD tüm genç bireylerin sağlıklı gelişimlerini destek olmaktadır. PYD yaklaşımı genç bireylere güvenli ve sağlıklı davranışları korumak veya daha sağlıklı ve daha olumlu davranışlarla ilişkilendirilmekte yardımcı olmaktadır. Buradaki odak nokta genç bireylerin sosyal, duygusal, ruhsal ve zihinsel refahlarının sağlanmasıdır (<http://www.nrcyd.ou.edu/publication-db/documents/2008-positive-youth-development-toolkit.pdf>).

Gençliğin gelişimi ergenlik dönemi sürecinde meydana gelen fiziksel, sosyal ve duygusal süreçleri tümüyle kapsamaktadır. PYD bireyler, toplum, devlet kurumları ve okullar tarafından sağlanan olanaklarla gençlerin ilgilerine, yeteneklerine ve becerilerine katkı sağlayarak onların gelişimini desteklemektedir.

Gençliğin pozitif gelişimi yaklaşımı aşağıdaki özellikleri taşımaktadır (Steve McKinley, PYD **Life Skill Development** Volunteer Website - Indiana 4-H).

- Gençlik için olumlu sonuçlara odaklanmalıdır,
- Bütün gençleri kapsayan programlar üretmelidir,
- Gençlik “kendi gelişimi için merkezi aktörler” olarak görülmelidir,
- Tek bir karakteristik problemi olan kişinin bütüncül olarak gelişimini sağlamalıdır,
- Üretken bir yetişkin olabilmeleri için beceriler kazandırılmalıdır,

- Gençler için bir şeyler yapılmamalı gençlerle beraber onlar için bir şeyler yapılmalıdır,
- Gençlere rehberlik etmek için aynı zamanda aileler ve diğer yetişkinler ile işbirliği sağlanmalıdır,
- Programlar/Projeler sağlıklı, güvenli çevrelerde yürütülmelidir.

PYD genç bireylerin gelişim sürecinde olumlu davranış potansiyellerine verilen destek ile onların riskli davranışlarda bulunmalarını önlemekte önemli bir araçtır (“Keys to Quality Youth Development” <http://www.extension.umn.edu/youth/research/keys-to-quality-youth-development/>).

PYD yaklaşımının birçok farklı biçimleri söz konusudur ancak tüm farklı türlerde güvenlik duygusunu, uygun yapıların sağlanmasını, olumlu sosyal normları ve ilişkileri desteklemesini, gençlere sorumluluklar verilmesini ve yeteneklerini arttırmayı sağlayan olanakların sunulmasını içermektedir. PYD yaklaşımının inşasında bilimsel araştırma yöntemi en önemli özelliklerden biridir.

PYD programları bireysel uzmanlıklara odaklanmaktan çok genellikle mevcut sosyal kurum ve kuruluşlar (aile, okul, spor veya gençlik hizmetleri kuruluşları gibi) ile işbirliği yapmaktadır. Ayrıca PYD programları gençliğin gelişiminde etkili olan farklı kültürleri de göz önünde bulundurmaktadır.

PYD programları gençlerin madde bağımlılığı, şiddet gibi riskli davranışlardan korumaya yönelik çalışmaları ve gençlerin meslek edinmeleri gibi olumlu rol dönüşümlerini desteklemektedir (Lerner R., 2005: 19).

PYD yaklaşımı ABD’de Department of Health and Human Services (HHS) tarafından 30 yıl önce araştırmacılar ve uygulayıcılar tarafından gençlerin olumlu davranışlarını destekleyen tanımlamalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Bunlar : (<https://www.acf.hhs.gov/>)

- Yeterlilik duygusu: Bir işi yeterli bir şekilde yapabilmek. Bir iş becerisine hâkim olarak toplumsal projelerde yer alma (İş becerilerine hâkim olmak gibi).
- Yararlı olma duygusu: Katkıda bulunabilmek, toplumsal düzeyde sorumluluk alma ve gençlerin düşüncelerine, bakış açlarına başvurulması. (Toplumsal programlarda gönüllü olarak yer almak gibi).

- Aitlik duygusu: Toplumun bir parçası olma duygusuna sahip olmak (Bir sosyal grubun parçası olma gibi).
- Güç duygusu: Tercihlerine değer verme kariyer planlarında daha çok eğitim, staj gibi olanaklara erişimin sağlanması. (Eğitime erişimin olması gibi).

PYD yukarıdaki tanımlar çerçevesinde toplumun tüm kesimine yönelik bir bakış açısı oluşturarak bütün genç bireylerin gelişiminde, bilgi ve becerilerinde, toplumla bütünleşmelerinde, topluma katkı sunmalarında ve gelecekleri adına doğru kararlar almalarında yararlı olmaktadır.

2. ABD'DE PYD'NİN GELİŞİMİ

ABD'de 1950'li yıllarla birlikte toplumsal bir sorun haline dönüşen genç suçluluğunda yaşanan artış ve beraberindeki problemler ile 1960'lı yıllarda yoksulluk, boşanma, aile sorunları ve tek ebeveynlilik oranlarında yaşanan artış Amerikan toplumunun gençlerin gelişimlerinin desteklenmesi konusunda birtakım sorumluluklar almaya başlamıştır.

İlk olarak ABD'de genç suçluluğunu azaltmaya odaklanılmış, aileler ve çocuklar yoluyla problemler giderilmeye çalışılmıştır. ABD gençlik problemlerini daha yakından izleyerek bu problemler üzerinde özellikli müdahale yöntemleri geliştirmiştir. ABD'de son yıllarda sorunlu gençlerin problemleri davranışlarını azaltmak amacıyla çeşitli kurumlar ve politikalar oluşturulması konusunda çalışmalara devam edilmektedir. Bu çalışmalardan biri olan önleyici hizmetler ise gençlerde problemleri davranışların meydana gelmesinden önce giderilmesi konusunda önem taşımaktadır. Araştırmacılar ve uygulayıcılar bu amaçla aile, okul, toplum ve akran grupları ile işbirliği yapmaktadır.

1990'larda ABD'de politika uygulayıcıları ve bilim insanları tarafından gençlik sorunlarını ele almak için geniş bir bakış açısı benimsenmiştir. Gençler arasında olumlu davranışların geliştirilmesi ve gençlerin pozitif gelişimi ile ilgili programlar üzerinde çok sayıda araştırma gerçekleştirilmiştir. 1990'lardaki iki paralel yaklaşım olan PYD ve önleyici bilimler günümüzde iç içe geçmiş birbirlerine önemli katkıları bulunan alanlar olarak kabul edilmektedir. (Richard F. Catalano v.d., 1998: 12-17)

ABD’de Department of Health and Human Services’e bağlı olan Administration for Children and Families (ACF) PYD bakış açısının sağlanması konusunda çalışmaları ve araştırmaları yürütmektedir. ACF düşük maliyetli ve etik bir yol alan PYD bakış açısıyla genç bireylerin olumlu gelişimine ve ilgili yurttaşlar (engaged citizens) olmasına katkıda bulunan çok sayıda Federal kurum, ulusal organizasyon ve topluluklar ile işbirliği içerisinde çalışmalarda bulunmaktadır(<https://www.acf.hhs.gov/> Erişim Tarihi: 04.05.2012). Bu çalışmalar, gençlerin kendi geleceklerine odaklanmalarında destek olmakla birlikte gençlerin problemleri davranışlarını önlemede ve karşılaşılabilecekleri sorunların üstesinden gelmelerinde gençlere yardımcı olmaktadır.

3. PYD’NİN TEMEL UNSURLARI

PYD yaklaşımının temelinde genç bireylere hizmet eden politikalar ve programlar bulunmaktadır. PYD’nin felsefi alt yapısı olan bütüncül, önleyici ve pozitif yaklaşımlar ile tüm gençlerin varlıklarının ve yetkinliklerinin geliştirilmesi üzerine odaklanılmaktadır.

PYD’nin temel unsurları şunlardır: (Community Programs to Promote Youth Development, 2002. 52).

- Gençliğin toplumda değerli ve saygı duyulan bir varlık olarak görülmesi.
- Politika ve programların gençlerin değişen, gelişen ihtiyaçlarına yönelik odaklanması.
- Aileler, okullar ve toplumların gençleri destekleyen çevreler olması.
- Gençlerin kendi yeterliliklerini, bağlarını, karakterini, güvenini arttıran ve topluma katkı sağlayan aktivitelere dâhil olması.
- Gençlere olumlu sosyal değerleri ve normları geliştirmek için onlara güvenli çevrelerin sağlanması.
- Gençlerin kendi benliklerini anlama, kendine değer verme, aidiyet ve dayanıklılık duygularının kazandırılmasıdır.

4. PYD’NİN ANA BİLEŞENLERİ

Genç bireylerin yaşamlarında olumlu yönde gelişimlerini kolaylaştıracak gerekli bileşenler aşağıda yer almaktadır (Nancy Leffert , 1996: 9). Bu temel

bileşenler başarılı bir PYD' nin oluşturulması ve özelliklerinin belirlenmesi, ilgili bir eğitim programının uygulanmasında ve standartların ve uygulama araçlarının geliştirilmesinde kullanılabilir.

- Fiziksel ve psikolojik olarak güven – Güvenli ve sağlıklı olanakların sağlanması, güvenli akran grupları etkileşimini yükseltmek ve güvenli olmayan çatışmacı akran grupları etkileşimini azaltmak.
- Uygun Yapı- Açık ve tutarlı kurallar ve beklentiler, yeterli kontrol, süreklilik, öngörülebilirlik, net sınırlar ve yaşa uygun olarak denetim.
- Destekleyici İlişkiler- Sıcaklık, yakınlık, bağlılık, iyi iletişim, sevecen, destekleyen, rehberlik yapan, duyarlı ilişki ağları.
- Olanaklara bağlılık- Toplumsal içerim için olanaklar, kişinin sahip olduğu cinsiyet, etnisite veya engellilik durumu her ne olursa olsun sosyal olarak bütünleşmesi, sahip olduğu farklılıkların toplumsal içerilmesinde destek olması.
- Olumlu Sosyal Kurallar- davranış kuralları, beklentiler, değerler ve ahlak, yaptırımlar, bir takım hizmetler için yükümlülükler.
- Yararlı olma durumunu ve önemsenmeyi desteklemek- gençlik temelinde, genç bireyin toplumda fark yaratan ve varlığının ciddiye alınmasını destekleyen güçlendirme uygulamaları.
- Becerilerinin geliştirilmesi- Fiziksel, zihinsel, duygusal, psikolojik, sosyal becerileri öğrenme olanakları oluşturularak zihinsel öğrenme deneyimleri kazanması, kültürel ve medya okuryazarlık öğrenmesi, iletişim becerileri ve iyi davranışlarda bulunma eğilimi kazandırılması böylece yetişkin istihdamına hazır olma olanakları ile bireyde sosyal ve kültürel sermayenin gelişimi.
- Aile, Okul ve Toplum ile bütünleşme çabaları- aile, okul ve toplum arasında uyum, koordinasyon ve ortak gücün sağlanması.

Yukarıda yer alan PYD'nin temel bileşenlerine ek olarak başarılı bir PYD'nin gerçekleşebilmesi için ilgili uzmanlarda sahip olması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir (Nancy Leffert, 1996: 9):

- Gençliğin gelişimi ilkeleri konusunda bir temele sahip olmak,
- Gençler ve yetişkinler-gençler ilişkileri konusunda farkındalık,

- Gençleri karar alma sürecine dâhil etmek için onları güçlendirme yeteneklerini barındırmak,
- Öz farkındalığı bulunmak ve programın amaçlarını, stratejilerini ve sonuçlarını anlamak,
- Gençlerin yeteneklerine ve katkıda bulunabileceklerine inanmak.

5. ABD'DE FEDERAL DÜZEYDE UYGULANAN PYD PROGRAMLARI

ABD'de federal düzeyde gençlik ile ilgili olarak çalışmalar yapan kuruluşlar şunlardır:

- Corporation for National and Community Service
- Office of National Drug Control Policy
- U.S. Department of Agriculture
- U.S. Department of Commerce
- U.S. Department of Defense
- U.S. Department of Education
- U.S. Department of Health and Human Services
- U.S. Department of Housing and Urban Development
- U.S. Department of the Interior
- U.S. Department of Justice
- U.S. Department of Labor
- U.S. Department of Transportation

Dolaylı veya dolaylı olmadan ilgili birimleriyle gençlik çalışmalarında yer alan kuruluşların bazılarında PYD programları yer almaktadır.

ABD Federal Gençlik Strateji 2013 taslak belgesinde ele alınan 12 başlıktan birisi de "Positive Youth Development" dir. PYD; bu belgede aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

"Genç bireyleri olumlu inanç ve becerileri kazandıracak davranışlara ve tutumlara yönlendirerek; iş, sosyal ve aile yaşamlarından ihtiyaçları olacak etkili ve başarılı yetişkinler olarak yetiştirmelerini sağlamaktır."

ABD Federal devlet düzeyinde uygulanan ve temelinde Gençliğin Pozitif Gelişimi felsefesi bulunan program örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Beacons (Fenerler)

Beacons; gençliğin olumlu gelişimine önem veren bir sivil toplum kuruluşudur. Okul temelli programlar yürütmekte olup hedef kitlesi 4-19 yaş grubundaki dezavantajlı genç bireylerdir. Genç bireyler kendi yaşamlarının merkez oyuncularını olarak kabul edilmektedir. Bulunduğu bölgedeki topluluk tarafından yönetilen bu sivil toplum kuruluşunun 30,000'den fazla üyesi bulunmakta ve her yıl üye sayısı artmaktadır. Çalışmaları rekreasyon, eğitim, sağlık ve toplum hizmetleri şeklinde çeşitlenmektedir. Bu kuruluş gerçekleştirdiği çeşitli aktiviteler ile gençleri desteklemeyi ve onlarla olan iyi ilişkilerin gelişimini sürdürmeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda bu sivil toplum kuruluşunda gençler karar alıcı konumda görev almaktadır.

Valued Youth Program (Değerli Gençlik Programı)

Amerika Birleşik Devletlerinde okul bırakma oranının %33 ile en fazla Hispantik gençler arasında görüldüğü saptanmıştır. Buradan hareketle 1989 yılında Kültürlerarası Kalkınma Araştırmaları Derneği, Değerli Gençlik Programını geliştirmiştir. Bu program kapsamında 12-21 yaş grubundaki Hispantik öğrencilerin İngilizce yeterliliklerinin ve okul başarılarının artırılması konusunda çalışmalar yapılmıştır. Programın temel felsefesi okuldan ayrılan ve başarısız olan öğrencileri yeniden okula kazandırarak başarılarını arttırmaktır. Bu amaçla program uygun rol modellerle bu öğrencilere ulaşarak sahip oldukları değerleri ön plana çıkarmayı hedeflemiştir. Programın başından itibaren 4300 özel öğretmen (tutor) ile 12,900 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu program sayesinde çok sayıda genç kişinin okul bırakma oranı düşmüş, derslerinde ki başarı oranları artmıştır.

Mobility International, USA (Uluslararası Hareketlilik, ABD)

Engelli gençleri korumak ve desteklemek, onları toplumun aktif bireyleri haline getirmek amacıyla Mobility International USA (MIUSA) 1981 yılında çalışmalarına başlamıştır. İngiltere'de kurulmuş olan birlik engelli bireylere değişim programları ile farklı kültürleri öğrenme deneyimleri kazandırarak engelleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Birlik kurulduğundan beri Amerika Birleşik Devletleri ve 15 farklı ülkeden engelli genç bireylere destek vermiştir. MIUSA her yıl 15- 25 yaş grubundaki gençlere liderlik değişim programları organize etmektedir. Programlarında, engeli bulunan ve bulunmayan genç bireyleri bir araya getirerek gençlere empati yeteneğini

kazandırmaktadır. Programa katılan gençler bir ay ABD’de belirlenen bölgede rekreasyon, toplum hizmetleri projeleri, engelli hakları ve ayrımcılık gibi seminerlere katılmaktadır. Genç katılımcılar, MIUSA programları sayesinde kendileri ile ilgili birtakım sorunlarla baş etme yeteneklerinin geliştiği konusunda geri dönüşlerde bulunmuşlardır.

Self Enhancement Inc. (Kendini Geliştirme)

Kısa adıyla SEI olan program şehirde yetişen gençlerin gelişimlerini kapsamlı bir biçimde tasarlamaktadır. SEI; gençlik programı 2. sınıf öğrencisinden 12. sınıf öğrencisine kadar gençlerin yapısal ve kişisel gelişimlerini sağlayarak şiddeti önleme hizmetleri vererek her yıl 1,500 çocuk ve gence ulaşmaktadır. Program kapsamında okul günleri ve okul sonrası olmak üzere iki ayrı çalışma alanında hizmet verilmektedir. Okul günlerinde; SEI katılımcı çocukları ve gençleri kendi okullarında gözlemleyerek onların okul başarıları ve davranışları doğrultusunda durum yönetimini gerçekleştirmektedir. Okul sonrası ve hafta sonu programları; şehirde yaşayan çocukların ve gençlerin iş odaklı eğitim almaları; rekreatif ve sanatsal faaliyetlerde bulunmalarını sağlamaktadır.

Youth Build USA (Gençliğin İnşası)

ABD genelinde yaklaşık olarak 5.4 milyon genç okulu bırakmaktadır. Bu gibi sorunlar nedeniyle Youth Build USA programının kurulması gereksinimi doğmuştur. Bu programda gençlere 12 aydan 18 aya kadar meslekî eğitimler verilmektedir. Eğitim alan gençlerden %89’u diplomalarını almak üzere okullarına geri dönmek istemişlerdir. Bu eğitimlerin bir parçası olarak gençlerin çoğunluğu toplumsal hizmetlere yönlendirilmektedir. Böylece gençlere akademik ve meslekî becerilerin kazandırılması sağlanıp gençlerin toplumsal değerlerden kopmamaları konusunda onlara destek verilmektedir. 1993 yılından beri istatistikleri toplanan bu program göstermiştir ki gençlerin %85’ i üniversitelerin meslek bölümlerine gitmekte veya becerileri doğrultusunda mesleklerde çalışmaktadırlar.

Youth As Resources (Kaynak Olarak Gençlik)

Youth As Resources (YAR) Ulusal Suç Önleme Komisyonun (NCPC) girişimi olarak gençleri güçlendirerek suç davranışını önleyerek daha güvenli ve özenli toplumlara ulaşmak amacıyla çalışmalarda bulunmaktadır. 1987

yılında faaliyetlerine başlayan YAR gençleri toplumla daha ilgili olma konusunda onları teşvik etmektedir. YAR; sosyal problemler ve pozitif yönde toplumun gelişimini sağlayan gençlik odaklı projeler yoluyla gençlere küçük yardımlar sağlamaktadır. Program 11 yaşından 25 yaş grubuna kadar olan gençlere yönelik gerçekleştirilmekte olup programın her aşamasında gençlerin katılımı söz konusudur.

6. ABD İLLİNOİS EYALETİNDE PYD PROGRAMLARI

Illinois eyaleti Department of Human Services (İnsan Hizmetleri Bölümü)'ne bağlı Positive Youth Development Bürosu bulunmakta olup eyalet yönetimindeki birtakım PYD faaliyetleri bu büro tarafından yürütülmektedir.

Aşağıda yer alan başlıkta PYD bürosunda gençlere yönelik yer alan programların özellikleri ve içerikleri ele alınmaktadır.

6.1. Bureau of Positive Youth Development (Gençliğin Olumlu Gelişimi Bürosu)

PYD bürosunda yer verilen programlar genel olarak aşağıdaki özellikleri kapsamaktadır:

- Toplum temelli hizmetler,
- Benzer yaklaşımları kullanma (Okul sonrası programlar gibi),
- Benzer yaş gruplarını hedef olarak belirleme (Gençler gibi),
- Birden çok alan belirleme (Gençler, aileler gibi).

Bureau of Positive Youth Development tarafından yürütülen programlar:

AmeriCorps

Ulusal bir program olan AmeriCorps insanları toplum içerisinde “bir şeyler yapmaya” teşvik etmektedir. Hizmet edenler arasında ahlakî gelişimi sağlayarak toplumun güçlenmesini desteklemektedir. AmeriCorps programlarının 900 üyesi bulunmaktadır. Üyeler yerel ihtiyaçlar doğrultusunda gençlere ders verme ve danışmanlık yapma, sağlık eğitimi ve toplum gönüllüleri liderliği yapmak gibi çok çeşitli hizmetler sunmaktadır.

Community Youth Services Programs (CYS) (Gençlik Halk Hizmetleri Programları)

CYS programları gençlerin suç oranlarını düşürmek ve onları suç davranışından uzaklaştırmak amacını taşımaktadır. Projenin gerçekleştirildiği böl-

gede yaşayan gençlerin sorunlarla mücadele etme becerileri kazandırmaktadır. Proje kapsamında verilen hizmetlerle toplum güvenliğinin sağlanarak yaşam kalitesinin yükselmesine hizmet edilmektedir. CYS programlarında hedef yaş grubu 5-17 ve 18-25 yaş grubundaki kişilerdir. CYS’de stratejileri; düzenleme, doğrudan hizmet ve savunmadır.

Enforcing Underage Drinking Laws Programs (EUDLP) (Reşit Olmayanların İçki İçmesi ile İlgili Kanunların Güçlendirilmesi Programı)

“Yasal Yaşın Altındakilere Alkol Yasağının Uygulanması” programı kapsamında okullarda toplam 40 saat olmak üzere alkol yasağı uygulaması hakkında dersler verilmektedir.

Addiction Prevention - Substance Abuse Prevention (SAP) (Bağımlılıkla ve Madde Kötü Kullanımıyla Mücadele)

Madde bağımlılığı ile mücadele etmek amacıyla geliştirilmiş bir programdır. Bu program kapsamında 120’den fazla kurum Illinois Eyaletinde madde bağımlılığını önleme hizmetleri vermektedir. Sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili mücadele stratejileri geliştirmek için hizmet veren 120 kurum ile iş birliği yapılmaktadır. Bu alandaki ihtiyaçlar doğrultusunda okul derslerine yardımcı olma, aile eğitimi, danışmanlık, iletişim kampanyaları, gençlerin kötü alışkanlıklarını önleme eğitimi, öğrenci destek programı ve madde kullanımı ile ilgili kamu politikaları geliştirmek ve uygulamalarını artırma konularında çalışmalar yapılmaktadır.

PYD yaklaşımı resmi ve sivil toplum kuruluşlarınca gençlik çalışmalarında kullanılmakta olup bu yaklaşımla ilgili olarak National Training Institute for Community Youth Work, Washington D.C resmi ve sivil toplum kuruluşlarına ABD genelinde eğitimler düzenlemektedir.

National Training Institute for Community Youth Work, Washington D.C tarafından Chicago Area Project adlı sivil toplum kuruluşuna verilen eğitimin müfredatı aşağıdaki konuları içermektedir:

- Gençlik Gelişim Dili, Prensipler ve Uygulamalar (Youth Development Language, Principles and Practices)
- Gençlik Gelişiminin Sonuçları: Kimlik & Yetenek (Youth Development Outcomes: Identity & Ability)
- Sonuç göstergeleri (Outcome Indicators)

- Yetişkinlik & Alternatif Önemseyici Davranışlar (Adulthood & Alternate Caring Behaviors)
- Gençlik Çalışmaları Temel Yeterlilikler (Youth Work Core Competencies)
- Gençlik Katılımı & Güçlendirme (Youth Participation & Empowerment)
- Destekler, Hizmetler Sağlanması & Gençlere Olanaklar (Providing Supports, Services & Opportunities to Youth)
- Kültürel Kabuller ve Gençlerin Stereotipleri (Cultural Assumptions and Stereotypes of Teens)
- Kalite Programlama (Quality Programming)
- Profesyonel Ağ & Topluma Katılım (Joining a Professional Network & Community).

PYD eğitimi ile katılımcılara aşağıdaki katkıların verilmesi hedeflenmektedir:

- Gençlik programlarının kalitesinin artırılması,
- Gençlerin kendi amaçlarına ulaşmaları konusunda destek olarak onlarla olumlu yönde çalışmalar gerçekleştirmek,
- Gençleri aktif, ilgili, yaratıcı ve öz gelişiminden sorumlu olmaları konusunda motive etmek,
- Ulusal gençlik gelişim dilini kullanarak malî destekçiler, politikacılar ve alan ile ilgili önemli çalışmalarda iletişim kurarken kullanma,
- Gençliğin gelişimi çalışmalarında özellikli ve ilgili eğitimleri çalışanlara sunmak,
- Gençliğin pozitif gelişimi ile ilgili ulusal düzeyde tanımlanan profesyonel bir eğitim programını başarılı bir biçimde tamamlamaktır.

PYD ile ilgili olarak National Training Institute for Community Youth Work, Washington D.C tarafından ABD genelinde verilen eğitimler dışında bazı üniversitelerin PYD araştırma ve geliştirme birimleri yer almaktadır. Illinois eyaleti sınırlarında bulunan University of Illinois Extension ve

University of Illinois PYD ile ilgili araştırma-geliştirme çalışmaları yapılmaktadır.

7. PYD YAKLAŞIMINA DAYALI BİR PROGRAM ÖRNEĞİ: 4-H YOUTH DEVELOPMENT

4-H (Head, Hearth, Hands, Health) sivil toplum kuruluşu; ABD genelinde en önemli gençlik gelişimi organizasyonlarından birisidir. 6 milyondan fazla üyesi bulunan bu organizasyon 5-21 yaş grubundaki tüm gençlere hizmet vermektedir. Gençlerde değişim olanaklarını inşa etmek ve toplumsal gelişimleri bireyin erken yaşlarda erişmesini sağlamak temel hedefleri arasındadır(<http://www.4-h.org/about/>).

4-H' nin misyonu gençleri bütün potansiyellerine ulaşmaları için güçlendirerek, onlara destek olabilecek yetişkinlerle işbirliği içerisinde çalışmalarını ve öğrenmelerini sağlamaktır.

4-H' nin vizyonu ise olumlu değişimi sağlayabilecek gençleri ve yetişkinleri eğitmek, yetiştirmek ve bir arada çalışmalar yapmalarını sağlamaktır.

20. yüzyılın başlarında faaliyetlerine başlamış olan 4-H' nin odak noktası kamu okullarındaki eğitimi kırsal yaşam ile daha bağlantılı bir hale getirmektir. İlk programlar kamu ve özel kaynakları birleştirerek kırsal kesimlerdeki gençlere yarar sağlamaktaydı böylece kırsal kesimlere ulaşmaktı. Tarihsel süreç içerisinde 4-H, ABD genelinde önemli başarılar elde ederek sadece kırsal kesimdeki gençleri değil ABD genelinde ki tüm gençleri hedef olarak belirlemiştir.

540.000 gönüllü, 3,500 profesyonel ve 600 milyon mezun ile 4-H genç bireyleri ilkokuldan lise öğrenimine kadar geleceğin liderleri ve yenilikçileri olmaları adına programlar tasarlanmaktadır.

4-H' nin gençler arasında vatandaşlığı, liderliği ve yaşam becerilerini geliştirebilmek adına gerçekleştirdiği programlar; deneysel öğrenme programları ve gençliğin olumlu gelişimi bakış açısı (Positive Youth Development) kullanılmaktadır.

4-H programları gençlerin öğrenme ve anlama yoluyla sorumluluk sahibi sağlıklı ve üretken vatandaşlar olarak yetişmelerini hedeflemektedir.

Gençliğin Pozitif Gelişimi: 4-H Çalışmasından Kapsamlı Bulgular (The Positive Development of Youth: Comprehensive Findings from the 4-H Study of Positive Youth Development) konusunda yapılan ilk araştırmadır.

10 yıl süren bu araştırma Tufts Üniversitesi, Medford, MA'da Gençliğin Gelişiminde Uygulamalı Araştırma ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma sonucunda ortaya çıkan raporda 4-H gençliğinin kendi akranları ile karşılaştırıldığında üstünlükleri olduğu görülmüştür. 4-H'li gençler:

- Yaşadıkları topluma 4 kat daha fazla katkıda bulunmaktadır. (7-12 sınıflar)
- 2 kat daha fazla aktif yurttaşlık göstermektedirler. (8-12 sınıflar)
- 2 kat daha fazla sağlıklı seçimlerde bulunmaktadır. (7inci sınıflar)
- Bilim, mühendislik ve bilgisayar teknolojileri programlarına okul dışı zamanda 2 kat daha fazla katılım görülmektedir. (10-12 sınıflar)
- Kız öğrencilerin 3 kat daha fazla bilim programları ile ilgili olduğu görülmektedir. (10. sınıflar)

7.1. 4-H Gençliğin Pozitif Gelişimi Programları

4-H PYD ile ilgili olarak dört ayrı program yürütmektedir. Bu programlar ve içerikleri aşağıda yer almaktadır (<http://www.4-h.org/youth-development-programs/4-h-science-programs/>):

- **Bilim**

4-H bilim programları 5 milyondan fazla gence ulaşarak onların küresel rekabette konusunda bilgi sahibi olmalarını amaçlamakta ve gelecek neslin bilim ve teknoloji alanlarında lider olarak yetiştirilmelerine destek olmaktadır.

- **Yurttaşlık**

4-H yurttaşlık programları genç bireyleri yurttaşlık konusunda yetkin bir biçimde bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Böylece gençlere küresel ve ulusal düzeyde toplum ile alakalı konularda vatandaşlık vazifelerini yerine getirmeleri için destek olmaktadır.

Gençlere toplum ve yetişkin liderlerle bağlantı kurmaları konusunda fırsatlar sağlayarak gençlerin sivil sorumluluk becerileri ve kendi kararlarını alma yeterliliklerini geliştirmektedir. Böylece geleceğin lider gençlerine sahip olmaları gereken özellikler kazandırılmaktadır.

- **Sağlıklı Yaşam**

Gençlerin sağlıklı yaşam ile ilgili bilgi ve becerilerini artırarak onları fiziksel, duygusal ve sosyal olarak geleceğe hazırlamak amacıyla geliştirilen

programlardır. Bu programlar beslenme, spor, madde bağımlılığı, güvenlik, sosyal ve duygusal gibi sağlıklı yaşam konularını kapsamaktadır.

- **Uygulama ve Değerlendirme**

4-H bir deneysel öğrenme metodu olan “yaparak öğrenme” ile ilgili gençlere yönelik gerçekleştirdikleri birçok çalışma bulunmaktadır. Bu öğrenme modeli ile gençlerin pozitif gelişimlerine önemli katkılar sunulmaktadır.

4-H gençlere yönelik en uygun öğrenme ortamı belirlemektedir. Sorgulamaya dayalı öğrenme gençlerin kendi öğrenme süreçlerini oluşturmasında daha özgürlükçü bir yapı sağladığı için önemli olup 4-H programlarının temel özelliklerinden biri olarak kabul edilebilir.

8. PYD YAKLAŞIMINA DAYALI BİR PROGRAM ÖRNEĞİ: YMCA (The Young's Mans Christian Association)

1844 yılında Londra’da kurulmuş olan YMCA (Lupkin Paula, 2009:2). Amerika Birleşik Devletlerinde 10.000’in üzerinde bölgede bireylerin ve toplumların fiziksel ve bilişsel gelişimine katkı sunan, kâr amacı gütmeyen bir kurumdur. YMCA toplumdaki her gencin toplumun refah gelişimine katkı sunabilecek potansiyelleri olduğu inancından hareketle bu gençlere ihtiyaçları doğrultusunda destek sunmaktadır.

YMCA’nın temel sloganı “Empowering young people” yani “Genç bireyleri güçlendirmek.” tir. YMCA yerel düzeydeki ihtiyaçlara göre farklılık gösteren program ve hizmetlerin yanı sıra güçlü organizasyon modeli ile uluslararası çalışmalar gerçekleştirmektedir.

YMCA çalışmaları üç ana başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; Gençlik Gelişimi, Sağlıklı Yaşam ve Sosyal Sorumluluktur.

Gençlik Gelişimi: Bireylerde pozitif gelişimin erken yaşlarda inşa edilmesi gerekliliğine inanan YMCA çocukların ve gençlerin değerleri, pozitif davranışları, kendilerindeki yetenek ve ilgileri keşfetmelerine ve böylece hayatlarında doğru kararlar almalarına, kendi potansiyellerinin farkına varmalarına katkı sunmaktadır. Bu başlık altında yürütülmekte olan programlar şunlardır: (<http://www.ymca.net/>)

Çocuk Bakımı (Child Care): YMCA gelecek nesillerin yetiştirilmesinin çocuk yaşlardan itibaren özen gösterilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle

çalışan anne-babaların çocuklarına tam ve ya yarı zamanlı olmak üzere bakım hizmeti sunmaktadır. Bu hizmetin yanında öğrencilere okul sonrasında akademik, sosyal ve kültürel faaliyetler içeren “After School” okul sonrası programı ile gençliğin gelişimine katkı vermektedir.

Eğitim ve Liderlik (Education & Leadership): YMCA gönüllüleri ve personeli gelecek nesiller için bir danışman, rol model olma bilincinde olarak gençlerin kim oldukları ve kapasitelerinin büyüklüğünün farkına varmaları konusunda onları cesaretlendirmektedir. Böylece gençler değer verildiklerini ve sevildiklerini hissederek daha mutlu bir yaşam olanağı bulmaktadırlar.

Yüzme, Spor & Oyun (Swim, Sports & Play): YMCA merkezlerinde her yaşta bireye yüzme dersi verilmektedir. Gençlerin yeni arkadaşlıklar kurması, eğlenmesi ve sportif faaliyetlerde bulunmaları amacıyla merkezlerde uzmanlar tarafından çeşitli spor dallarında eğitimler verilmektedir.

Kamp (Camp): YMCA programlarında gençlerin bilgi ve becerilerinin artması, gençlerin karakterlerinin gelişimine katkıda bulunulması ve onların yeni arkadaşlar edinmesi adına kamplar düzenlenmektedir. Bu kamplar günü birlik ve özellikli kamplar gibi farklı kategorilerde uygulanmaktadır.

Sağlıklı Yaşam: Bu çalışma başlığının amacı sadece fiziksel olarak sağlıklı gençler değil aynı zamanda ruhsal, zihinsel ve bedensel sağlığın toplumda sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Bu amaçla YMCA özellikle gençlere yeni beceriler ve hobiler kazandırmak, hayat boyu öğrenme programlarında ve aile odaklı etkinliklerde bireyleri bir araya getirmek amacıyla çalışmalarda bulunmaktadır. Bu çalışmalarda yürütülen programlar şunlardır.

- *Sağlıklı Çocuklar Günü (Healthy Kids Day)* : YMCA merkezlerinde ailelere ve çocuklara yönelik olarak sağlıklı yaşam ile ilgili olarak yapılan bilgilendirmeleri içermektedir.
- *Aile Zamanı (Family Time)* : YMCA merkezlerinde ailelere yönelik uzman desteği bulunmakta olup birtakım etkinliklerle aile bağlarını güçlendirme, günlük yaşam ve iş yaşamı arasında denge kurabilmeyi başarma ve kendi toplumları ile daha ilgili olmaları konusunda destek olmaktadır.
- *Sağlık, İyi Yaşam & Fitness (Health, Well-being & Fitness)*: YMCA merkezlerinde sağlıklı yaşama ve fitness alanlarında uzmanlar tarafından destek olmaktadır. Böylece bireylerin sağlıklı yaşamlarına destek olup sağlıklı seçimlerde bulunmalarına yardımcı olmaktadır.

- *Spor & Rekreasyon (Sports & Recreation)*: YMCA merkezlerinde her yaştan kişiye uygun spor ve rekreasyon faaliyetleri bulunmaktadır. Böylece bireylerin sağlıklı bir yaşam sürmeleri desteklenirken aynı zamanda yeni arkadaşlıklar edinmeleri sağlanmaktadır.
- *Grup İlgisi (Group Interests)*: YMCA merkezlerinde her yaş grubuna yönelik yemek yapma, dil öğrenme, heykel traşlık gibi çeşitli ilgi alanlarına yönelik kurslar düzenlenmektedir. Böylece bireyler çeşitli alanlarda bilgi sahibi olurken yeni arkadaşlar da edinebilmektedirler.
- *Sağlıklı Toplum Girişimi (Healthier Communities Initiatives)*: Sağlıklı toplum konusunda YMCA bünyesinde çeşitli eğitimler, seminerler düzenlenerek toplumun her kesimine ulaşılması hedeflenmekte olup böylece sağlıklı bir toplumun oluşmasına destek sunulmaktadır.

Sosyal Sorumluluk: Bu başlık altında yer alan ve YMCA'nın faaliyet gösterdiği toplumsal yaşam alanındaki çalışmalar gönüllüler ile sivil kuruluşlar ve kamu kurumlarından yapılan bağışlarla finanse edilmektedir. Bu kapsamdaki programlar şu şekildedir:

Beslenme Programı (Youth Program): YMCA merkezlerinde sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan çocuklara ve gençlere yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin yanı sıra sağlıklı besinler sunulmaktadır.

- *Sosyal Hizmetler (Social Services)*: Çocukların refahı, eğitim, iş, barınma ve madde kullanımı konuları YMCA tarafından öncelikli olarak üzerinde durulan konulardır. Bu konular üzerinde hizmetlerine ağırlık vererek çalışmalarda bulunmaktadır.
- *Küresel Hizmetler (Global Services)*: YMCA merkezlerinde gençlerin kendi toplumlarının yanı sıra diğer toplumları da tanıması böylece farklı toplumlara, ülkelere ve bireylere karşı hoşgörünün gelişmesi adına etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Göç ederek bulunan bölgeye yerleşmiş genç bireylerin gençler tarafından dışlanmayarak çevrelerine dahil edilmesi konusunda hizmetler verilmektedir.
- *Gönüllülük (Voluntarism & Giving)* : YMCA bünyesinde gönüllülük faaliyetleri desteklenerek bireylerin ve toplumun olumlu yönde gelişimine destek olmaları sağlanmaktadır.

- *Savunma (Advocacy)* : YMCA tüm toplumsal değerleri koruyup savunarak bu değerlerin daha güçlü ve daha sağlıklı bir şekilde biçimlenmesi konusunda hizmetler sunmaktadır. Ayrıca özellikle çocuklara ve gençlere yönelik sundukları hizmetlerde gelecek nesillerin refahı, eğitimi ve sağlığı konularında çalışmalar yürütmektedir.

Köklü bir uluslararası sivil toplum kuruluşu olan YMCA sağlıklı ve refah seviyesi yüksek bir toplumun, sağlıklı çocuklar ve gençlerle elde edilebileceği düşüncesinden hareketle çalışmalarını 125 farklı ülkede yürütmektedir.

SONUÇ

Richard Catalano ve arkadaşları tarafından Washington Üniversitesi bünyesinde 161 gençlik programı üzerinde gerçekleştirilen PYD araştırmasının sonuçlarına göre 19 etkili program gençlerin davranışlarında, becerilerinde, akranları ve yetişkinlerle olan ilişkilerinde, kişisel kontrol, problem çözme, bilişsel yetkinlikleri, kendine yararı, okula devamlılık ve başarının artması gibi davranışlarda olumlu yönde değişimler görülmüştür. 24 etkili program göstermiştir ki gençlerde alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, okul devamsızlığı, agresif davranışlar, şiddette eğilim ve sigara kullanımı gibi olumsuz davranışlarda iyileşmeler kaydedilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda PYD bakış açısını temel alan programların gençlerin olumlu gelişimine önemli katkılar sunduğu görülmüştür (R. Catalano, v.d, 2004:117).

Gençlik döneminde teorik ve sosyal açıdan önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Gençlik alanında temel bilginin ve gençliğin gelişimi konusundaki uygulamaların kalitesini arttırmak gereklilik göstermektedir. Buradan hareketle genç bireylerin gelişimi ve çevresel koşullar göz önünde bulundurularak onlara ilişkin spesifik politikalar ve programlar geliştirilmelidir. Çünkü gençler bireysel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik olarak birbirlerinden çok ayrı özelliklere sahiplerdir bu nedenle tek bir politika ve ya girişim ile hedef gruba ulaşmak veya tüm gençlere aynı yolla etki etmek beklenmemelidir.

Positive Youth Development (Gençliğin Pozitif Gelişimi) bakış açısı gençlerin kendi toplumları, okulları, kuruluşları, akran grupları ve aileleri ile üretken ve yapıcı bir şekilde genç bireylere olanaklar sağlayarak, olumlu ilişkileri teşvik ederek gençlerin liderlik güçlerini destekleyerek ihtiyaç

duydıkları alanlarda onlara gerekli donanımı sağlayarak olumlu sonuçları desteklemektedir. Böylece gençliğin olumlu yönde gelişimi adına uygulanacak politika ve programlarda kullanılabilir önemli bir bakış açısıdır.

KAYNAKÇA/ REFERENCES

Community Programs to Promote Youth Development, National Academy Press, Washington, DC, January, 2002

<http://www.4-h.org/about/>, Erişim tarihi: 05.06.2013

<http://www.4-h.org/youth-development-programs/4-h-science-programs/>, Erişim tarihi: 05.06.2013

<http://www.ncryd.ou.edu/publication-db/documents/2008-positive-youth-development-toolkit.pdf>, Erişim tarihi: 10.06.2013

<http://www.ymca.net/>, Erişim tarihi: 05.06.2013

Lerner R., Positive Youth Development, Participation in Community Youth Development Programs and Community Contributions of Fifth-Grade Adolescents: Findings From the First Wave Of the 4-H Study of Positive Youth Development, Journal of Early Adolescence, Sayı. 25, No. 1, Şubat 2005 (17-71)

Lerner R., Promoting Positive Youth Development: Theoretical and Empirical Bases, Workshop on the Science of Adolescent Health and Development, National Research Council, Washington, DC. September 9, 2005

Lupkin Paula, Manhood Factories: YMCA Architecture and The Making of Modern Urban Culture, University of Minnesota Press, ABD, 2009

Nancy Leffert, Ph.D. et al., Making the Case: Measuring the impact of Youth Development Programs, Minneapolis: Search Institute, 1996

Positive Youth Development, National Clearinghouse on Families & Youth (NCFY), Silver Spring, Maryland, 2001, www.ncfy.com

Promoting Positive Youth Development- An investment in Youth & Communities, U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, <https://www.acf.hhs.gov/> Erişim Tarihi: 04.05.2012

Promoting Positive Youth Development- An investment in Youth & Communities, U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, <https://www.acf.hhs.gov/> Erişim Tarihi: 04.05.2012

R. CATALANO, v.d., Positive Youth Development in the United States: Research Findings on Evaluations of Positive Youth Development Programs, American Academy of Political and Social Science 591/98, 2004

Richard F. Catalano, v.d., Positive Youth Development In The United States: Research Findings On Evaluations Of Positive Youth Development Programs, Social Development Research Group University of Washington, 1998
Steve McKinley, PYD **Life Skill Development** Volunteer Website - Indiana 4-H, Erişim Tarihi: 03.05.2013
University of Minnesota Extension. "Keys to Quality Youth Development", <http://www.extension.umn.edu/youth/research/keys-to-quality-youth-development/> Erişim tarihi: 03.05.2013